

DOI 10.31558/2519-2949.2025.3.6

УДК 316.346.2-058.66(477)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5769-7345>**Примуш М. В., Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара**ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-0386-6561>**Сватко І. М., Донецький національний університет ім. Василя Стуса**

СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВЕТЕРАНІВ ТА ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ

У статті досліджуються соціально-демографічні характеристики двох вразливих груп населення України, а саме ветеранів та осіб з інвалідністю. За роки незалежності Україна пережила низку глибоких суспільно-політичних трансформацій: політичні кризи, економічні спади, дві революції, збройний конфлікт на сході та, на даний час, переживає повномасштабну збройну агресію РФ. Ці події вплинули на структуру суспільства, призвели до різкого зростання кількості осіб із бойовим досвідом, пораненнями, інвалідністю та втратами в родині. У результаті сформувалася нова демографічна група — ветерани російсько-української війни, чисельність якої зростає, як і кількість осіб з інвалідністю, отриманою у зв'язку з бойовими діями, травмами чи втратою працездатності. Це зумовлює потребу в глибокому аналізі їх соціально-демографічного портрета, з метою адаптації державної політики до нових реалій воєнного й післявоєнного періоду. А саме виявити основні тенденції чисельного складу, статевої та вікової структури, соціального статусу та рівня інтеграції цих груп у суспільство. Державна політика у цій сфері має бути спрямована не лише на компенсацію втрат, пов'язаних із війною, набуттям інвалідності чи втратою працездатності, а й на створення умов для повноцінної участі цих громадян у суспільному житті. Йдеться про забезпечення економічної самостійності, незалежності в побуті, доступу до якісних соціальних послуг, медичної та психологічної реабілітації, а також формування активної громадянської позиції. Не менш важливою складовою є підвищення рівня суспільної поваги до ветеранів і осіб з інвалідністю, подолання упереджень та сприяння їхній інтеграції через інклюзивну освіту, працевлаштування й культурну участь. Такий підхід дозволяє не лише зменшити соціальну вразливість, але й реалізувати потенціал цих осіб як активних суб'єктів відбудови й розвитку країни.

Ключові слова: ветерани та особи з інвалідністю, інтеграція, реінтеграція, соціально-демографічна структура, соціальний захист, психологічна та фізична реабілітація, працевлаштування.

Актуальність теми дослідження. За роки незалежності Україна пережила низку глибоких суспільно-політичних потрясінь, що суттєво змінили соціально-демографічну структуру населення. Отже постає наукове та практичне завдання – виявлення основних тенденцій чисельного складу, вікової та статевої структури, соціального статусу та рівня інтеграції ветеранів та осіб з інвалідністю у суспільство.

Метою даної статті є аналіз та створення соціально-демографічного портрета ветеранів та осіб з інвалідністю в Україні, а також виявлення ключових проблем в підтримці та інтеграції даної категорії населення.

Дослідження соціально-демографічного портрета цих груп здійснювали Денис Губашов, який описав портрет ветерана російсько-української війни 2014-2022 років, Людмила Слюсар, яка досліджувала тему соціальної вразливості населення в умовах гібридної війни, Олена Бакуменко, досліджувала підтримку осіб з інвалідністю, Міністерство соціальної політики України, Міністерство у справах ветеранів, аналітичні центри, громадські організації, такі як платформа Veteran Hub, центр стратегічних комунікацій USMC тощо.

Кількість захисників, які зі зброєю в руках чинять спротив агресору та захищають ціною власного життя незалежність України, сягає сотні тисяч. Дехто з них вже має статус ветерана АТО/ООС, інші

отримають його згодом, але поки тривають бойові дії на території України їхня кількість буде тільки зростати. Війна забирає не лише здоров'я, спокій, а й фінансову стабільність.

Станом на 1 липня 2022 року загальна кількість ветеранів війни та членів їх сімей сягала 851 068 осіб. З них учасниками бойових дій АТО/ООС є 438 834 особи, осіб з інвалідністю, отриманою внаслідок російсько-української війни 7 072 особи (6 830 чоловіків та 242 жінок), а членів сімей загиблих ветеранів війни – 111 530 осіб. [1]

Згідно з інформацією опублікованою на сайті пенсійного фонду України, станом на 01.01.2025 року на території держави проживає 366 761 ветеранів війни та жертв нацпереслідувань, з них 365 999 – ветеранів війни і 762 – жертви нацпереслідувань. Серед ветеранів війни є інваліди І групи – 5 866 особи; ІІ групи – 67 629 осіб та ІІІ групи – 47 989 осіб, всього 121 588 інвалідів з числа ветеранів. Загальна кількість учасників бойових дій в Україні 166 523 особи. [8]

То чому попри всі очікування та прогнози чисельність ветеранів зменшилась з 851 068 осіб у 2022 році до 366 761 особи у 2025 році. При більш детальному аналізі можна виділити низку факторів, які пояснюють таку розбіжність в цифрах.

Перше, що необхідно зазначити, це те що данні походять з різних джерел, а також застосовуються різні методології обліку. У інформації за 2022 рік до загальної кількості ветеранів було включено не лише самих учасників бойових дій, а й членів їх сімей, осіб з інвалідністю, а також усіх осіб, які мають законодавчо визнаний статус «ветеран війни», навіть якщо вони не отримують пенсію. Натомість у звіті Пенсійного фонду враховуються лише ті ветерани, які перебувають на пенсійному забезпеченні, тобто мають оформлену пенсію або соціальні виплати. Це суттєво звужує охоплення даних і виключає, наприклад, значну частину молодих ветеранів, які продовжують службу або ще не досягли пенсійного віку.

По друге, не варто забувати про міграційні процеси, спричинені війною. Значна кількість ветеранів могла загинути під час бойових дій або не звернутися за отриманням відповідного статусу. Також певна кількість чоловіків могла залишити територію України внаслідок евакуації, поранень або через переселення до інших країн.

Також, якщо згадати що в останні роки активно впроваджується цифровізація в усіх сферах нашого життя і створено Єдиний державний реєстр ветеранів війни. І в ході створення цього реєстру могли бути виявлені випадки неактуальних відомостей, або подвійного внесення відомостей, а також особи, які формально мали право на статус, але не підтвердили його документально. Це також могло призвести до зменшення кількісних показників, але й підвищити достовірність інформації.

І на останок, варто враховувати особливості звітності та критерії включення до тієї чи іншої категорії. Наприклад, учасники добровольчих формувань, військовослужбовці, які ще не пройшли процедуру демобілізації, або ті, хто має статус «учасника війни» без пільг, можуть не бути враховані в підсумковий звіт Пенсійного фонду про чисельність ветеранів.

На сайті Міністерства у справах ветеранів України станом на 01.07.2025 року є інформація з Єдиного державного реєстру і згідно з нею в Україні налічується 1 285 484 учасників бойових дій, учасників війни – 153 499 осіб та осіб з інвалідністю внаслідок війни – 123 068 осіб. [6] Ці показники значно ближчі до статистики за 2022 рік, ніж ті, що наведені у звітах Пенсійного фонду, що свідчить про суттєві методологічні відмінності у зборі та класифікації інформації різними державними установами.

Переважає більшість ветеранів та осіб з інвалідністю внаслідок війни це чоловіки, а саме 85-90%. Це легко пояснити тим що левова частина військовослужбовців є чоловіки, жінки частіше задіяні в штабі. Саме тому частіше отримують поранення, контузії, травми чоловіки.

Також за інформацією українського ветеранського фонду, серед ветеранів російсько-української війни є представники всіх вікових груп. У відсотковому співвідношенні найбільше серед ветеранів російсько-української війни представників вікової групи – 31-40 років (34,5%), та представників вікової групи 41-50 років (31,1%). Найменша вікова група становить 61+ років – 1,5%. Натомість близько 22%, тобто 1/5 від кількості ветеранів російсько-української війни – це молодь віком від 19 до 30 років.[1]

Отже можна стверджувати, що ветерани російсько-української війни – це переважно молоді люди працездатного віку, з можливістю вчитися, перекваліфіковуватися, будувати сім'ю та розвивати власну справу.

Не варто забувати про іншу вкрай важливу групу – особи з інвалідністю, адже до цієї категорії відносяться не лише люди, які отримали інвалідність внаслідок війни. Станом на 1 січня 2022 року в

Україні було офіційно зареєстровано 2 725 826 осіб з інвалідністю, що становило приблизно 6,6 % усього населення країни, а у січні 2024 року ця цифра зросла до 2 839 200 осіб, або близько 6,7 % загального населення. За оцінками експертів, реальна кількість людей з інвалідністю в Україні може перевищувати 3 мільйони осіб. Такий приріст у 2022–2023 роках (на 110–300 тисяч осіб) значною мірою пояснюється наслідками війни, зростанням кількості поранених, а також ускладненою процедурою оформлення інвалідності.[3]

З 2,839 млн. осіб з інвалідністю, 2,680 млн – дорослі, а приблизно 159 тис. – діти. Якщо розглядати по групах то ситуація виглядає так: I група: $\approx 217,6$ тис. (7,7 %); II група: ≈ 954 тис. (33,6 %); III група: $\approx 1\,508$ тис. (≈ 53 %). [3] Ці дані свідчать про те, що абсолютна більшість людей з інвалідністю мають легший або середній ступінь функціональних обмежень і можуть бути активними учасниками суспільного життя, за умови доступності середовища та інклюзивної політики.

Зокрема, орієнтовно 2,5 мільйона осіб працездатного віку (18–60 років), які мають II або III групу інвалідності, потенційно можуть бути залучені до трудової діяльності, якщо буде створено належні умови — адаптовані робочі місця, гнучкий графік, дистанційна форма праці тощо. Проте фактичний рівень працевлаштування значно нижчий — лише близько 16 % від загальної кількості людей з інвалідністю мають офіційне місце роботи.[10] Це свідчить не лише про бар'єри у сфері зайнятості, але й про недостатні стимули для роботодавців, а також слабку міжвідомчу координацію програм підтримки або погану проінформованість.

Згідно з дослідженнями київської школи економіки, опублікованим на сайті «Скільки-скільки?» чисельність ветеранів, осіб з інвалідністю та ВПО(внутрішньо переміщене населення) зростає, що суттєво впливає на структуру зайнятості в Україні. Після піку рівня безробіття у 2022 році (понад 25%), він знизився до 11,5% у 2025 році. Однак дефіцит кадрів зберігається. У 2024 році 63% підприємств повідомили про труднощі з підбором персоналу, переважно – кваліфікованого.[3]

Проаналізувавши статтю «Зміни ринку праці у 2024 році: частка зайнятих у держуправлінні та обороні зросла до 24%» з вказаного сайту, ми бачимо що станом на 2025 рік в Україні налічується близько 1,35 мільйона ветеранів. З них дві третини (66 %) мають вік до 40 років, що свідчить про значний потенціал до участі в ринку праці. Проте лише 20 % з тих, хто звертався за сприянням у працевлаштуванні, фактично отримали роботу. При цьому кількість вакансій, у яких роботодавці готові приймати ветеранів, не перевищує 5 %, що свідчить про певну дискримінацію або відсутність відповідної кадрової політики на рівні підприємств.[3]

Щодо осіб з інвалідністю, то на початку 2025 року їх чисельність сягнула 3,4 мільйона, що складає близько 9 % усього населення України. Однак лише 16 % з них є офіційно працевлаштованими. Водночас лише 16 % вакансій адаптовані для потреб людей з інвалідністю. Із загального числа осіб з інвалідністю державними послугами з навчання або сприяння у працевлаштуванні скористалися лише 6 %. Примітно, що близько 40 % осіб з інвалідністю взагалі не потребують адаптації робочого місця, що свідчить про недооцінений трудовий потенціал цієї категорії.[3]

Серед ВПО також є ветерани та особи з інвалідністю, офіційно зареєстровано 4,6 мільйона, що становить орієнтовно 12 % населення країни. Водночас реальна кількість ВПО приблизно на 950 тисяч менша, зважаючи на те, що частина громадян не оновлює свої дані після повернення до попереднього місця проживання або еміграції за кордон. У 2024 році до центрів зайнятості звернулися лише 7 % безробітних ВПО, що вказує на низький рівень охоплення державними послугами з працевлаштування.

На сьогодні існує державна програма компенсацій для роботодавців за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб, однак вона не завжди виконується ефективно. Лише у 39 % випадків заявлена компенсація фактично надається, що ставить під сумнів дієвість таких ініціатив та знижує мотивацію бізнесу до соціально відповідального найму.[3]

Варто зазначити, що формальні показники працевлаштування не враховують неофіційну зайнятість, «фриланс» або роботу на волонтерських засадах, що поширена серед осіб з інвалідністю, особливо після початку повномасштабного вторгнення. Також слід зважати на регіональні відмінності: у деяких областях рівень доступності інфраструктури та підтримки місцевими програмами вищий, що сприяє більш активному включенню людей з інвалідністю у суспільне життя.

Необхідно вказати що через переорієнтацію бюджету на сектор безпеки, частка видатків на соцзахист у держбюджеті знизилася з 23% у 2021 році до 10% у 2024-2025 роках. Це поглиблює розрив між державною підтримкою та реальними потребами вразливих груп населення – зокрема ВПО, ветеранів та осіб з інвалідністю. Законодавчо встановлений прожитковий мінімум становить 71

долар, тоді як фактичний – майже у 3 рази вищий. Мінімальна зарплата при цьому – дещо нижча за фактичний прожитковий мінімум: 193,6 долара проти 198,7 долара.[3] Переорієнтація бюджету на сектор оборони це необхідність під час війни, але вона має довгострокові наслідки: зростання соціальної напруги, маргіналізації або деградації вразливих груп та зниження якості соціального капіталу.

Болючим питанням в Україні залишається доступність публічних просторів, транспорту та будівель для осіб з інвалідністю. Більше 70 % будівель, збудованих до 2010 року, залишаються недоступними для маломобільних груп — без пандусів, ліфтів, достатньо широких дверей або інформаційних покажчиків для людей з порушенням зору та слуху. Також у громадських приміщеннях і освітніх закладах часто відсутні тактильні смуги, звукове й візуальне маркування. Тільки 30% громадського транспорту адаптовані до потреб даної категорії, і то лише в містах. В сільській місцевості про пандуси та підйомники лишається лише мріяти.[11] Старі автобуси з високими сходинками, вузькими проходами й відсутністю місць для колісних крісел продовжують курсувати навіть на обласних маршрутах. Відсутність пристосованих зупинок, освітлення, маркувань та звукових сигналів створює додаткові бар'єри для людей з порушенням зору, слуху або опорно-рухового апарату.

Недоступними залишаються й пішохідні переходи, тротуари, зокрема в підземних переходах, де нерідко немає пандусів або встановлені надто круті нахили. У містах, де реалізуються окремі інфраструктурні проекти з урахуванням потреб маломобільних осіб, часто фіксуються порушення будівельних норм: пандуси не відповідають ДБН(державні будівельні нормативи) за кутом нахилу, шириною або відсутністю перил. Нерідко після здачі об'єкта в експлуатацію ці конструкції стають або небезпечними, або зовсім непридатними до користування.

Медична інфраструктура теж не завжди відповідає потребам таких осіб. Хоча з 2022 року Міністерство охорони здоров'я України активізувало роботу зі створення реабілітаційних центрів, однак багато з них залишаються у великих містах, тоді як у сільських громадах доступ до таких послуг відсутній. Часто медичні заклади не мають відповідного ліфтового обладнання, адаптованих туалетних кімнат або спеціалізованих кабінетів. Через це велика частина людей з інвалідністю або ветеранів змушені проходити лікування в далеких обласних центрах, що ускладнює реабілітацію та підриває мотивацію до активного життя.

Усі ці інфраструктурні обмеження значно впливають на якість життя вразливих груп населення. Вони обмежують можливість повноцінної участі в суспільному житті, знижують рівень самостійності, створюють бар'єри на шляху до працевлаштування та соціалізації.

Щоб реально змінити ситуацію, потрібен комплексний підхід: не лише нормативне оновлення стандартів доступності, а й системний контроль за їхнім дотриманням, стабільне фінансування програм безбар'єрності та активна участь самих людей з інвалідністю у плануванні й реалізації інфраструктурних рішень. Без урахування їхніх потреб кожен новий об'єкт — школа, транспорт, лікарня чи житловий будинок — ризикує залишитися лише зовнішньо привабливою, але фактично недоступною спорудою.

Повільні бюрократичні процеси та пошкоджена інфраструктура внаслідок війни стали додатковими чинниками, що суттєво ускладнюють доступ ветеранів та осіб з інвалідністю до безбар'єрного середовища. Перш за все, варто зазначити, що навіть за наявності державних програм з реконструкції чи адаптації об'єктів інфраструктури, їх реалізація часто гальмується складними та тривалими адміністративними процедурами.

Наприклад, для встановлення пандуса в під'їзді чи модернізації входу в державній установі необхідно пройти цілу низку погоджень: від затвердження проектно-кошторисної документації до проходження будівельної експертизи. В умовах децентралізації значна частина відповідальності покладена на органи місцевого самоврядування, бюджети яких часто обмежені. Тому навіть найелементарніші ініціативи з покращення доступності реалізуються або частково, або відкладаються на роки.

Водночас широкомасштабна збройна агресія з боку РФ завдала значної шкоди інфраструктурі країни. За оцінками Світового банку, станом на початок 2024 року пошкоджено або повністю зруйновано понад 150 тис. об'єктів цивільної інфраструктури — включно з лікарнями, школами, адміністративними будівлями, транспортними вузлами та житловими масивами.[12] Частина з них — це ті самі заклади, які мали або могли бути адаптованими для маломобільних груп. Замість того, щоб впроваджувати безбар'єрні рішення, влада змушена першочергово ліквідовувати наслідки

руйнувань і забезпечувати базовий доступ до послуг.

Через руйнування або відсутність резервних приміщень чимало ветеранських центрів, реабілітаційних установ, інклюзивно-ресурсних центрів тимчасово припинили роботу або були переміщені у приміщення, що взагалі не враховують потреб осіб з інвалідністю. Крім того, спостерігається дефіцит кваліфікованих кадрів — зокрема, архітекторів, інженерів і будівельників, які спеціалізуються на створенні доступного середовища.

Також дефіцит кадрів спостерігається у сфері надання соціальних, медичних і реабілітаційних послуг. Особливо це стосується фахівців, які є критично важливими в умовах воєнного часу — психологів, психотерапевтів, фізичних реабілітологів, ерготерапевтів, соціальних працівників і консультантів.

У багатьох громадах — як у сільській місцевості, так і в містах, що прийняли велику кількість ВПО, ветеранів і поранених — центри соціального обслуговування перевантажені, а їхні штати скорочені або не доукомплектовані. Через низькі зарплати, емоційне вигорання, відсутність належних умов праці та відтік спеціалістів за кордон, якісне надання послуг у сфері психологічної підтримки або реабілітації часто стає недоступним саме для тих, хто цього найбільше потребує.

Психологи, що працюють з ветеранами або людьми з інвалідністю, зіштовхуються не лише з високим рівнем запитів, а й із морально складними випадками — посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), тривожні та депресивні розлади, втрата сенсу життя, суїцидальні думки тощо. А спеціалізованих програм підготовки для таких спеціалістів обмаль, особливо на рівні громад.

Ще складніша ситуація — з фізичними реабілітологами. За оцінками Національної служби здоров'я України, кількість фахівців, які володіють сучасними методиками реабілітації після ампутацій, травм хребта, поранень, у десятки разів менша, ніж фактична потреба.[13] У деяких регіонах один реабілітолог обслуговує одразу кілька медичних закладів або десятки пацієнтів щодня, що позначається на якості послуг.

Попри численні виклики, пов'язані з війною, економічною нестабільністю та скороченням соціальних видатків, не можна стверджувати, що в Україні не піклуються про ветеранів і осіб з інвалідністю. У державі на різних рівнях — центральному, місцевому та громадському — впроваджуються програми, спрямовані на підтримку, реабілітацію та соціальну інтеграцію цих вразливих категорій населення. Але обсяг потреб часто перевищує можливості системи, однак кроки у напрямку створення комплексної підтримки вже зроблено, і вони дають відчутні результати.

Наприклад, Міністерство у справах ветеранів реалізує програми з психологічної та медичної реабілітації. У 2024–2025 роках запроваджено мультидисциплінарний підхід, за якого команди психологів, психотерапевтів, фізичних реабілітологів працюють безпосередньо у медичних закладах, надаючи допомогу ветеранам за місцем проживання. Станом на середину 2025 року понад 1 500 захисників уже отримали такі послуги в межах пілотного проекту в 25 установах охорони здоров'я.[6]

Міністерство соціальної політики також активно залучене до підтримки ветеранів і осіб з інвалідністю, зокрема через розвиток системи надання соціальних послуг, впровадження кейс-менеджменту, протезування, професійної адаптації та забезпечення засобами реабілітації. Зокрема, у 2023 році у співпраці з Червоним Хрестом було проведено десятки заходів психосоціальної адаптації ветеранів у різних регіонах країни.[5]

Окрім державних програм, значну підтримку надає громадянське суспільство. Громадські організації, благодійні фонди та приватний сектор беруть активну участь у реабілітації та професійній адаптації ветеранів.

Наприклад, проект «Art & Craft», ініційований за підтримки Київської обласної адміністрації, пропонує арт-терапію для ветеранів та членів їхніх родин. Компанії, такі як ЕРАМ Україна, відкривають безкоштовні курси з ІТ для ветеранів, що сприяє їхній перекваліфікації. Фонд «Повернись живим», Superhumans Center у Львові, а також міжнародні ініціативи Razom for Ukraine беруть активну участь у медичній, психологічній та соціальній підтримці ветеранів і постраждалих.[14]

Але незважаючи на вищезгадані ініціативи, багато ветеранів та осіб з інвалідністю залишаються поза увагою. Причин цього явища багато, тут і низька поінформованість населення, особливо в сільській місцевості, і складні бюрократичні процедури, тому що часто оформлення статусу учасника бойових дій, особи з інвалідністю, проходження МСЕК чи подання документів на реабілітацію супроводжуються затягуванням процесу, непослідовністю рішень, надмірною паперовою тяганиною.

Також варто вказати територіальну нерівність, і в багатьох випадках вона має ключову роль,

адже більшість центрів психологічної або фізичної реабілітації зосереджені в обласних центрах або Києві. У громадах, особливо де ведуться чи велись бойові дії, подекуди відсутні навіть елементарні соціальні служби.

Дефіцит кваліфікованих фахівців, особливо психологів та реабілітологів.

Значна частина програм реалізується за рахунок міжнародних фондів, грантових проєктів, і в разі завершення фінансування певні ініціативи можуть припинити свою роботу, таким чином ще одним фактором є фінансова нестабільність програм.

Також багато осіб з інвалідністю чи ветеранів не звертаються по допомогу через недовіру до державних органів, небажання "афішувати" свій статус або почуття безнадії.

Висновки. Як висновок можна сказати, що у післявоєнний період ветерани та особи з інвалідністю можуть зіткнутися з низькою зайнятістю, недостатньою інклюзією, інфраструктурними обмеженнями, бюрократією та пошкодженою інфраструктурою після війни. Соціально-демографічний портрет ветерана та особи з інвалідністю малює перед нами особу працездатного віку, яка може бути залучена до трудової діяльності, якщо буде створено належні умови, з можливістю вчитися, перекваліфіковуватися, будувати сім'ю та розвивати власну справу.

А динаміка збільшення чисельності ветеранів та осіб з інвалідністю свідчить про необхідність комплексного підходу до їх соціального захисту та залучення до економічної активності. Важливо не лише фіксувати збільшення кількісних показників, але й вживати заходів для інтеграції цієї великої та вразливої групи населення у всі сфери життя суспільства.

Отже реалізація програм підтримки ветеранів та осіб з інвалідністю потребує не лише продовження, а вдосконалення. А для цього варто звернути увагу на забезпечення рівного доступу до послуг, інформуванні, створенні регіональних мультидисциплінарних команд, кваліфікаційній підготовці фахівців, моніторингу ефективності і, особливо, сталому фінансуванні.

Тільки за таких умов можна говорити про справжню підтримку та інтеграцію ветеранів та осіб з інвалідністю у суспільство та гідне ставлення до тих, хто віддав своє здоров'я та життя за Україну.

Бібліографічний список:

1. Губашов Денис. Портрет ветерана російсько-української війни 2014-2022рр. *Український ветеранський фонд*. Липень-серпень 2022 року. URL: <https://surl.li/aenrpk>
2. Інститут демографії та досліджень якості життя імені Михайла Птухи. URL: <https://surl.lu/hhznly>
3. За 2022-2023 роки кількість людей з інвалідністю зросла на 110-300 тисяч. 02 травня 2025року. Скільки-скільки? URL: <https://surl.li/psipqs>
4. Медведенко Леся. Veteran Hub презентує дослідження «Шлях ветеранів та ветеранок.» *Армія.inform*. 23 вересня 2023 року. URL: <https://surl.lu/hvrlyk>
5. Міністерство соціальної політики. URL: <https://surl.li/fsqwph>
6. Міністерство у справах ветеранів України. URL: <https://mva.gov.ua/>
7. Центр стратегічних комунікацій UCMC. URL: <https://spravdi.gov.ua/>
8. Звіт про чисельність ветеранів війни та жертв нацистських переслідувань станом на 01.01.2025. *Пенсійний фонд України*. 15.03.2025 року. URL: <https://surl.li/zatjst>
9. Державна служба зайнятості. URL: <https://dcz.gov.ua/>
10. Лівч Дмитро. В Україні частка зайнятості осіб з інвалідністю у 4 рази нижча ніж в ЄС. Як інтегрувати вразливі групи до ринку праці? *Рубрика*. 21.08.2024 року. URL: <https://surl.li/qlvgxs>
11. Захаров Олексій. Міста без бар'єрів. Що заважає доступності для людей з інвалідністю. *Humanitarian media hub*. 13.05.2025 року. URL: <https://surl.lu/cgthzt>
12. Підтримка України групою світового банку. *WBC*. 31.01.2025року. URL: <https://surl.li/rllveb>
13. Національна служба здоров'я України. URL: <https://nszu.gov.ua/>
14. Денисова Дар'я. Допомога, адаптація, захист. Топ 10 програм компаній для реінтеграції ветеранів. *Фокус*. 29.04.2025 року. URL: <https://surl.li/ntrypr>

References:

1. Gubashov Denis. Portrait of veteran of the Russian-Ukrainian war 2014-2022. *Ukrainian Veteran Fund*. July-August 2022. URL: <https://surl.li/aenrpk>
2. The Institute of Demography and Research on the quality of life of Mikhail Ptukha. URL: <https://surl.lu/hhznly>
3. For 2022-2023, the number of people with disabilities increased by 110-300 thousand. May 02, 2025. How many? URL: <https://surl.li/pipqs>
4. Lesya Medvedenko. Veteran Hub presents the study "Way of Veterans and Veterans." *Army.inform*. September 23, 2023. URL: <https://surl.lu/hvrlyk>
5. The Ministry of Social Policy. URL: <https://surl.li/fsqwph>

6. The Ministry of Veterans of Ukraine. URL: <https://mva.gov.ua/>
7. The UCMC Strategic Communications Center. URL: <https://spravdi.gov.ua/>
8. Report on the number of war veterans and victims of Nazi persecution as of 01.01.2025. *The Pension Fund of Ukraine*. 15.03.2025. URL: <https://surl.li/zatjst>
9. The State Employment Service. URL: <https://dcz.gov.ua/>
10. Livch Dmitry. In Ukraine, the share of employment of persons with disabilities is 4 times lower than in the EU. How to integrate vulnerable groups into the labor market? *Heading*. 08/21/2024. URL: <https://surl.li/qlvgxs>
11. Zakharov Alexei. Cities without barriers. Which interferes with accessibility for people with disabilities. *Humanitarian Media Hub*. 13.05.2025. URL: <https://surl.li/cgthzt>
12. Support of Ukraine by the World Bank Group. WBC. 31.01.2025. URL: <https://surl.li/rllveb>
13. National Health Service of Ukraine. URL: <https://nszu.gov.ua/>
14. Denisova Darya. Assistance, adaptation, protection. Top 10 programs of companies for reintegration of veterans. *Focus*. 04/29/2025. URL: <https://surl.li/ntrypr>

Prymush M., Svatko I., Socio-demographic characteristics of veterans and persons with disabilities in Ukraine.

The article examines the socio-demographic characteristics of two vulnerable groups of the population of Ukraine, namely veterans and persons with disabilities. During the years of independence, Ukraine has experienced a number of deep socio-political transformations: political crises, economic downturn, two revolutions, an armed conflict in the East and, at present, is undergoing full-scale armed aggression of the Russian Federation. These events influenced the structure of society, led to a sharp increase in the number of people with combat experience, injuries, disabilities and losses in the family. As a result, a new demographic group was formed-veterans of the Russian-Ukrainian war, the number of which is increasing, as well as the number of persons with disabilities received in connection with combat actions, injuries or disability. This necessitates a deep analysis of their socio-demographic portrait, in order to adapt public policy to the new realities of the military and post-war period. Namely, to identify the main trends of the numerical composition, gender and age structure, social status and the level of integration of these groups into society. State policy in this area should be aimed not only at compensation for the losses related to war, disability or disability, but also to create conditions for the full participation of these citizens in public life. It is about ensuring economic independence, independence in everyday life, access to quality social services, medical and psychological rehabilitation, as well as the formation of an active civic position. Equally important is the increase in the level of public respect for veterans and persons with disabilities, overcoming prejudices and promoting their integration through inclusive education, employment and cultural participation. This approach not only reduces social vulnerability, but also realize the potential of these persons as active subjects of restoration and development of the country.

Keywords: *veterans and persons with disabilities, integration, reintegration, socio-demographic structure, social protection, psychological and physical rehabilitation, employment.*